

ACADEMIA NAȚIONALĂ DE INFORMAȚII „MIHAI VITEAZUL”

**ȘCOALA DOCTORALĂ
INFORMAȚII ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ**

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

CONDUCĂTOR DE DOCTORAT

Prof. univ. dr.

Adrian LESENCIUC

STUDENT DOCTORAND

Adina-Elena BUNEA (c. BOCAD)

BUCUREȘTI 2023

ACADEMIA NAȚIONALĂ DE INFORMAȚII „MIHAI VITEAZUL”

**ȘCOALA DOCTORALĂ
INFORMAȚII ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ**

TEZA DE DOCTORAT

**Rolul componentei identitare în consolidarea politicilor de securitate la Marea
Neagră. Studiu de caz: comunitățile de turci și de tătari din Dobrogea**

CONDUCĂTOR DE DOCTORAT

Prof. univ. dr.

Adrian LESENCIUC

STUDENT DOCTORAND

Adina-Elena BUNEA (c. BOCAI)

BUCUREȘTI 2023

CUPRINS

Lista acronimelor	7
Lista figurilor	8
Lista tabelelor	10
Introducere	11
CAPITOLUL 1. ETNICITATE ȘI SECURITATE	17
1.1 Raporturi securitare dintre stat și grupurile etnice. Dosar teoretic	18
1.2 Securitatea. Cadru conceptual	21
1.3 Societal – identitar și relația triadică a lui Brubaker	23
1.4 Relațiile interculturale și securitatea	24
1.5 Factori contextuali relevanți pentru relațiile interculturale	27
1.6 Vulnerabilități securitare în dialogul intercultural	28
1.7 Conflictele etnice și religioase	31
CAPITOLUL 2. DIPLOMAȚIE ȘI SECURITATE. DIPLOMAȚIE PENTRU SECURITATE	39
2.1 Diplomația. Considerente teoretice	39
2.2 Diplomație culturală și diplomație publică	41
2.3 Activitatea diplomatică, parte a componentei securitare a unui stat	43
2.4 Diplomația și securitatea în agenda națională	44
CAPITOLUL 3. VULNERABILITĂȚI SECURITARE LA MAREA NEAGRĂ. FUNDAMENTE CULTURALE	46
3.1 Marea Neagră din perspectivă securitară	48
3.2 Cauze culturale ale diferențierii în regiunea Mării Negre	51
3.3 Componenta etnică în discursul războiului din Ucraina	58
3.3.1 Crimeea, politica represiunii și a intimidării	60
3.3.2 Caracterul etnic și religios în conflictele din Crimeea și Donbas	62
3.3.3 <i>Cum i-a influențat anexarea ilegală a Crimeei pe tătarii din România</i>	63
3.3.4 <i>Pro și contra mâinii întinse de la Moscova</i>	64

CAPITOLUL 4. SECURITATEA LA MAREA NEAGRĂ DIN PERSPECTIVĂ ROMÂNEASCĂ. ROLUL MINORITĂȚILOR DIN DOBROGEA	68
4.1 Teorii integratoare privitoare la raporturile interetnice din Dobrogea	69
4.2 Perspectiva românească asupra securității la Marea Neagră. Diversitate etnică, unitate de viziune	73
4.2.1 Marea Neagră din perspectiva strategiilor și studiilor românești de securitate	74
4.3 Dobrogea multietnică și perspectivele de ordin securitar	78
4.3.1 Minoritățile naționale din România în Strategia Națională de Apărare a Țării	79
CAPITOLUL 5. ETNICITATE ȘI SECURITATE ÎN ROMÂNIA. CAZUL DOBROGEA	84
5.1 Repere istorice	84
5.2 Dobrogea între influența Imperiului Otoman și a Turciei	85
5.2.1 Popoarele turcice din Dobrogea	88
5.2.2 De la comunitățile migratoare la Imperiul Otoman	89
5.2.3 Turcii și tătarii din România, în perioada comunistă	94
5.3 1989 – renașterea drepturilor pentru minoritățile naționale din România	98
5.4 Minoritățile naționale în cadrul legislativ internațional	104
CAPITOLUL 6. TURCII ȘI TĂTARII DIN ROMÂNIA, ÎNTRE LAIC ȘI RELIGIOS.....	109
6.1 Potențialul politic și diplomatic al comunităților etnice	109
6.2 Pârghiile oficiale ale promovării valorilor identitare versus vulnerabilități	112
6.2.1. Discursul identitar în mass-media turce și tătare clasice	124
6.2.2. Comunicarea în mediul online	126
6.2.3. Reflectarea conflictelor din afara granițelor în mijloacele de informare ale turcilor și tătarilor din România după 2014	126
6.3 Demersuri legislative	129
6.4 Vectori ai relațiilor internaționale	130
CAPITOLUL 7. RAPORTURILE ȘI RELAȚIILE COMUNITĂȚILOR TURCĂ ȘI TĂTARĂ DIN ROMÂNIA CU REPUBLICA TURCIA.....	136
7.1 Scurt istoric al relațiilor diplomatice dintre România și Turcia (Imperiul Otoman).....	137
7.1.1 „Pace în țară, pace în lume”	138
7.1.2 Relațiile diplomatice româno-turce înainte de 1989	139
7.2 Relațiile diplomatice româno-turce după 1989	141

7.3 Comunitatea oamenilor de afaceri turci și mijloacele proprii de informare după 1990	145
7.4 Studiu de caz: Turcii și tătarii din Dobrogea, în raport cu Republica Turcia	147
7.4.1 Turcii din România și statul-mamă Turcia	151
7.4.2 Etnicii tătari din România și Turcia	158
7.4.3 Migrația „etnicilor neafiliați”	165
7.5 Concluzii ale studiului de caz	168
Concluzii	170
Bibliografie	174
Anexe	190

Lucrarea *Rolul componentei identitare în consolidarea politicilor de securitate la Marea Neagră. Studiu de caz: comunitățile turcă și tătară din România* se înscrie în direcția de cercetare „Importanța geostrategică a României în asigurarea unui climat de stabilitate în Regiunea Extinsă a Mării Negre”, în cadrul programului de doctorat „Informații și Securitate Națională”, desfășurat în cadrul Academiei Naționale de Informații „Mihai Viteazul”. Cercetarea vizează perioada de după anul 1990, după căderea regimului comunist și reorganizarea societății românești după reguli democratice.

În cercetarea de față am fost motivată de activitatea jurnalistică începută în anul 2006 în mijlocul comunităților etnice din Dobrogea, activitate care m-a ajutat să dezvolt un proiect media inedit în presa locală, dar, în același timp, m-a ajutat și să înțeleg rolul complex al acestor comunități, prin valorificarea componentei culturale atât în plan național, prin implementarea unui set de politici de bune practici în domeniul minorităților naționale, cât și în contextul relațiilor internaționale, prin expunerea comunităților la politicile de *soft-power* ale unor entități statale sau non-statale străine.

Cu un istoric solid, România și-a construit și după 1990 imaginea unui stat model în domeniul politicilor de bune practici în ceea ce privește minoritățile naționale. Legislația de țară foarte bine armonizată cu cea internațională și accentul pe viața culturală a comunităților etnice au consolidat în timp percepția în spațiul public asupra acestor comunități exclusiv ca factor de promovare a multiculturalității și a modelului de conviețuire interetnică.

Reorganizarea vieții comunităților etnice după 1990 în jurul unor organizații etno-confesionale recunoscute oficial, cele mai multe dintre ele cu statut de utilitate publică – ceea ce presupune că acestea desfășoară activități care „vizează atingerea unor scopuri benefice în domenii de interes public general și /sau al unei colectivități” –, reprezentarea, conform Constituției României și legislației electorale, în Parlamentul României, precum și finanțarea acestor organizații conform legii bugetului de stat au creat un cadru optim pentru organizațiile cetățenilor aparținând minorităților naționale pentru a-și crea pârgii de influență și în mediul politic. Toate acestea s-au realizat sub umbrela identității culturale și a demersurilor întreprinse în plan cultural.

În plan extern, organizațiile minorităților naționale au fost și sunt importante punți de legătură în relația cu țările mamă, cu mesaje și activități asumate public în acest sens. În cazul unor comunități etnice care nu au un stat-mamă, cum este cazul etnicilor tătari, intervine politica de dezvoltare a relațiilor cu state-înrudite, considerate uneori și state-protectoare, conexiunile fiind

definite de cele mai multe ori prin prisma componentei identitare, fie că vorbim despre factorul cultural sau de cel religios. Am identificat în activitățile comunităților etnice în relațiile cu statele-mamă sau cu statele înrudite și o componentă de diplomație culturală, latură a activității care, pentru a nu deveni o vulnerabilitate în ceea ce privește securitatea națională, se impune a fi atent gestionată de instituțiile autorizate și, cel mai important, întotdeauna sincronizată cu politica statului român.

Pornind de la variabilele menționate, lucrarea de față își propune să interpreteze într-o nouă cheie, alta decât cea a componentei strict culturale, statutul acestor comunități etnice, respectiv să privească problematica în cauză și din punct de vedere securitar. Nevoia de a analiza altfel decât până în prezent rolul și locul acestor comunități a venit pe fondul contextului geopolitic tensionat din regiunea Mării Negre după 2014, generat de anexarea ilegală a Crimeei (2014), urmată de invadarea Ucrainei de către Federația Rusă și izbucnirea războiului din 2022, evenimente ce au condus la apariția unui climat tensionat în apropierea granițelor României. Am urmărit, așadar, să identificăm potențialele provocări non-militare la Marea Neagră și din perspectiva rolului României în asigurarea unui climat de securitate în Regiunea Extinsă a Mării Negre de această dată prin prisma componentei etnice.

Scopul cercetării a fost acela de a valida științific, astfel, noua abordare a minorităților etnice din țara noastră. Din punct de vedere teoretic, noua abordare a avut la bază teoria celor cinci dimensiuni ale securității, așa cum este ea prezentată în lucrările de referință ale școlii de gândire de la Copenhaga, în special în *Popoarele, statele și frica* de Barry Buzan (1991) și în *Securitatea. Un nou cadru de analiză* de Barry Buzan, Ole Waever și Jaap de Wilde (1998). O altă teorie care se reflectă în practica politicilor locale ale minorităților etnice din țara noastră este cea a relației triadice *minoritate națională – stat gazdă – patrie mamă* a profesorului Rogers Brubaker (1996).

Am ales ca studiu de caz pentru cercetarea de față comunitățile de etnici turci și tătari din România, ele fiind concentrate în cea mai mare parte în Dobrogea. De asemenea, în alegerea celor două comunități am avut în vedere atât elementele identitare comune ale celor două (ex. religia, apartenența la familia popoarelor turcice), cât și faptul că ambele au relevanță în contextul relațiilor internaționale în regiunea Mării Negre, prin prisma următoarelor elemente:

a) raportarea din punct de vedere istoric și identitar a etnicilor tătari la Peninsula Crimeea (anexată ilegal de Federația Rusă în 2014), locul unde aceștia sunt populație indigenă;

- b) rolul comunității turcilor din Dobrogea în relațiile bilaterale româno-turce prin prisma istoriei comune pe care cele două țări și-o asumă și o valorifică în prezent în scopul consolidării legăturilor culturale, economice, politice;
- c) relația dintre etnicii tătari din România și Turcia, stat-înrudit.

Deși după anul 2014 regiunea Mării Negre este supusă din nou războiului tradițional ca urmare a politicilor de agresiune ale Federației Ruse, am constatat că au rămas active și utile încă în zonă și politicile de *soft-power*, astfel că am analizat în ce măsură România și implicit comunitățile etnice din țara noastră sunt expuse securitar din acest punct de vedere.

Considerăm că tema este una adecvată domeniului de studiu, relevantă, de actualitate, cu implicații atât în plan național, cât și internațional. Minoritățile naționale trebuie protejate în continuare în spiritul legislației internaționale și naționale, care garantează drepturile și libertățile acestor comunități și care continuă să le încurajeze să își păstreze identitatea și să creeze cadrul optim protejării și transmiterii către generațiile viitoare a tradițiilor, limbii materne, religiei, elementelor de identitate culturală, în forma cât mai apropiată de originalitate, fără influențe. Având în vedere că aceste comunități etnice au conexiuni cu alte comunități similare stabilite în alte țări, cercetarea de față poate ajuta, în subsidiar, și la construirea unei politici comune de protejare a respectivelor comunități.

Din punctul de vedere al metodologiei cercetării, realizarea lucrării de față a implicat un cumul de demersuri necesare a se susține reciproc și a confirma rezultatele finale. Analiza teoretică și cea istorică sunt rezultatul studierii unor lucrări din literatura de specialitate. Cercetarea mixtă, cantitativ-calitativă, întreprinsă în cadrul comunităților de turci și tătari din Dobrogea, continuă demersurile teoretice și istorice. Aplicarea unor metode cantitative, respectiv a chestionarului ca instrument de cercetare și interpretarea statisticilor recensămintelor populației și locuințelor din anii 2011 și 2021, a evidențiat necesitatea continuării, completării și aprofundării cercetării și prin metode calitative, respectiv prin realizarea unor interviuri cu lideri religioși și politici din cadrul acestor comunități și prin analiza de conținut (calitativă). Nevoia corelării rezultatelor obținute în urma aplicării mai multor metode de cercetare s-a impus pe parcursul derulării demersului investigativ. Cele două comunități, deși compacte la nivelul Dobrogei și cu elemente identitare esențiale comune (cultura și religia), se delimitează din punct de vedere al originilor, ceea ce generează, de altfel, și abordări diferite în raport cu mediul extern. Dacă pentru comunitatea turcă Republica Turcia este stat-mamă, pentru tătari aceasta este privită ca stat-înrudit sau stat protector.

Aplicarea chestionarului a relevat cel mai bine diferențele modului în care se raportează cele două comunități la statul turc.

Lucrarea este construită pe șapte capitole. **Primul capitol** intitulat „Etnicitate și securitate” este și primul demers de așezare a elementelor de practică în tiparele teoriei. Am definit cele două noțiuni, etnicitatea și securitatea, prin prisma câtorva lucrări de referință în domeniu: în lucrarea *The politics of Nationalism and Ethnicity*, profesorul universitar James Grant Kellas de la Universitatea din Glasgow analizează problematica din perspectiva înțelegerii etniei și națiunii din perspectivă comunitară. În acest sens, am prezentat teoriile securitare privitoare la raporturile națiuni – grupuri etnice care pleacă de la ceea ce constituie premisa și scopul fundamental al lucrării profesorului scoțian, existența unei teorii integratoare a politicilor naționalismului și etnicității (Kellas, 1991:8), diferențiind, în același timp, grupurile sociale asimilate comunităților și societăților și modalitățile în care acestea pot produce efecte asupra relațiilor dintre ele. În cadrul aceluiași capitol ne-am raportat și la conceptele propuse de Ferdinand Tönnies, comunitate (*Gemeinschaft*) și societate (*Gesellschaft*) care sunt utile pentru interpretarea actuală a raporturilor dintre stat (statul-națiune) și comunitățile etnice și care ne-au ajutat ulterior să facem trecerea la studiile profesorului de politologie de origine italiană Giovanni Sartori, conform cărora slăbirea comunității naționale atrage după sine consolidarea comunităților locale, aplicabilă în cercetarea noastră. Securitatea societală definită de Keith Krause drept „capacitatea unei societăți de a-și menține caracterul esențial într-un context marcat de incertitudine și de amenințări reale ori posibile” și relația triadică a lui Rogers Brubaker *minoritate națională – stat gazdă – patrie mamă* creează cadrul de analiză a relațiilor interculturale raportate la securitate, implicit a vulnerabilităților culturale în dialogul intercultural. Așa cum am arătat, vulnerabilitățile în relațiile interculturale presupun, pe de o parte, vulnerabilități identitare individuale, pe de altă parte vulnerabilități culturale colective, care alimentează o anumită predispoziție în angajarea în raport cu celălalt sau în simpla abordare a celuilalt care pot duce la conflicte culturale, etnice și religioase.

Una dintre pârghiile de soluționare a conflictelor, indiferent de natura lor, este diplomația, aceasta fiind unanim acceptată de teoreticieni ca un mijloc de comunicare, reprezentare și negociere care „exclue forța”. Particularizând, politologul american Milton. C. Cummings consideră că o pârghie de dezvoltare a unor relații bilaterale conflictuale și un mijloc de a facilita înțelegerea și cunoașterea reciprocă este diplomația culturală, aceasta fiind o componentă esențială a politicilor *soft-power*.

Cel de-al **doilea capitol** este dedicat diplomației și securității. Capitolul dedicat considerentelor teoretice referitoare la Diplomație și Securitate are ca obiectiv evidențierea complementarității celor două domenii care se înscriu în spectrul amplu al teoretizării relațiilor internaționale. Deși ambele concepte se înscriu în logica stabilirii agendelor interne proprii fiecărui stat, ele se cultivă și se dezvoltă în relația cu alte state și/ sau organizații internaționale.

Reperetele teoretice referitoare la securitate și diplomație prezentate în acest capitol sunt relevante în economia cercetării efectuate pe cele două comunități etnice din România, pentru a demonstra componenta securitară a acestora. Din punct de vedere teoretic, numitorul comun al diplomației și securității în contextul cercetării de față este politica *soft-power*, potrivit interpretării profesorului Nicholas J. Cull, iar obiectivul comun al actorilor implicați în activitățile de diplomație publică, fie că sunt instituții publice sau entități netradiționale, constă în promovarea imaginii țării și a intereselor acesteia. Din spectrul diplomației, principalele domenii pe care am urmărit să le evidențiem în acest capitol, legate direct de tema de cercetare, sunt cel al diplomației publice și al diplomației culturale.

Așa cum reiese din titlu, „Vulnerabilități securitare la Marea Neagră. Fundamente culturale”, în cel de-al **treilea capitol** am analizat vulnerabilitățile securitare de la Marea Neagră, oprindu-ne de această dată la cele fundamentate cultural. Zonă de „mare importanță strategică” (Jens Stoltenberg, 2022) în ecuația geopoliticii actuale, Marea Neagră a fost caracterizată în mod constant de tensiuni care au cunoscut diferite forme de manifestare. În perioada redactării tezei, zona Mării Negre a devenit cu adevărat o zonă fierbinte, din cauza războiului convențional declanșat de Federația Rusă în Ucraina, precedat de anexarea ilegală a Crimeei. Discursul cu conotații etnice a completat în această perioadă conflictul armat, sporind tensiunile în zonă, motiv pentru care am construit, în urma unei cercetări aplicative, un studiu în care se regăsesc atât aspecte de ordin militar, care se înscriu în definițiile tradiționale ale securității, cât și aspecte de ordin societal, o dimensiune non-militară care definește deopotrivă în accepțiunea lui Buzan securitatea. România, stat membru NATO și factor important de stabilitate în zona Mării Negre, împărtășește un element important al componentei societale a securității la Marea Neagră: comunitatea de etnici tătari, care sunt direct conectați la conflictul din Crimeea, având în vedere originile cu tătarii din peninsulă, și comunitatea de etnici turci, a căror patrie-mamă, Turcia, este nu doar un stat riveran Mării Negre, asemenea României, ci și un partener strategic al țării noastre și membru NATO.

Cel de-**al patrulea capitol** al tezei este dedicat securității la Marea Neagră din perspectivă românească și rolului minorităților naționale din Dobrogea. Atitudinea predictibilă a României în construirea unei politici de securitate la Marea Neagră în raport cu amenințările pe care le prezenta Federația Rusă în acest spațiu a confirmat o abordare nu doar corectă, ci și favorabilă consolidării siguranței propriilor cetățeni, indiferent de etnie. Cu o populație eterogenă în zona cea mai expusă din punct de vedere al componentei societale a securității, Dobrogea, România a reușit să impună o politică unitară în raport cu amenințările la Marea Neagră, un rol important în acest sens avându-l atenția pe care a acordat-o minorităților naționale în Strategiile Naționale de Apărare a Țării din perioada 2015 – 2019 și 2020 – 2024, așa cum am prezentat în acest capitol al tezei. Importanța Dobrogei în ecuația menținerii unui climat de stabilitate în plan național, iar prin extrapolare și la nivelul NAO și UE, este una deosebit de importantă. Analiza realizată în acest capitol a vizat, astfel, componenta etnică a zonei, caracterul multicultural conferind acestei regiuni un potențial ridicat de influență diplomatică, dar sporind, totodată, nivelul de vulnerabilitate. Acest caracter multiethnic al regiunii are rădăcini istorice, Dobrogea aflându-se până în anul 1878, timp de aproximativ 500 de ani, neîntrerupt, sub stăpânire otomană.

Am dedicat **al cincilea capitol** etnicității și securității în România, cu accent pe Dobrogea, atât aspectelor istorice care au contribuit la formarea și stabilirea în zona dintre Dunăre și Marea Neagră a comunităților istorice de turci și de tătari, cât și perioadei contemporane, în care etnicii au cunoscut, asemenea întregului popor român, și regimul opresiv comunist, dar și valorile democratice, drepturile și libertățile care le-au oferit cadrul prielnic pentru a se reconfigura din punct de vedere organizatoric și a renaște din punct de vedere identitar, elemente care ne-au ajutat în analiza calitativă și cantitativă realizată în capitolele al șaselea – „Turcii și tătarii din Dobrogea, între laic și religios” - și al șaptelea – „Raporturile și relațiile comunităților turcă și tătară din România cu Republica Turcia”.

Raportându-ne la considerentele teoretice din capitolele anterioare și valorificând componenta istorică a celor mai numeroase comunități etnice din Dobrogea, respectiv turcii și tătarii, am dedicat, așadar, capitolele șase și șapte studiului de caz realizat pe cele două comunități. În **capitolul șase** am prezentat rezultatele cercetării pe care am realizat-o și am demonstrat componenta securitară a celor două grupuri etnice. Studiul evidențiază faptul că sub umbrela demersurilor de păstrare și promovare a valorilor identitare, misiunea organizațiilor care reprezintă cele două comunități etnice poate fi folosită în alte scopuri decât cele culturale.

Ultimul capitol al lucrării este dedicat felului în care se raportează etnicii turci și tătari la Republica Turcia, precedat de o analiză a relațiilor bilaterale româno-turce. Privind retrospectiv, relațiile bilaterale româno-turce de după anul 1878 pot fi evaluate doar în termeni apreciativi. Argumentate politic sau cultural, acestea s-au dezvoltat constant, susținute de ambele părți.

Argumentele politice au fost și sunt încă apanajul diplomației care, la reciprocitate, a urmărit să își atingă obiectivele statului trimițător și să consolideze relațiile dintre cele două țări riverane Mării Negre. Dacă până în 1989, relațiile dintre România și Turcia au cunoscut și etape mai lente de dezvoltare, după decembrie 1989 acestea au cunoscut un trend ascendent, o evoluție rapidă atât pe orizontală, cât și pe verticală. Relațiile s-au consolidat odată cu intrarea României în NATO, în 2004, structura politico-militară din care Turcia face parte din anul 1952. Așa cum am arătat, din punct de vedere cultural elementul de congruență al celor două țări este reprezentat de comunitățile de turci și de tătari.

Modul în care se raportează etnicii turci și tătari din România la Turcia și în ce măsură un stat-mamă ar putea să își impună propriile politici prin intermediul unor comunități proprii au reieșit în urma cercetării cantitative, dar această cercetare a fost completată de una calitativă (aceasta reprezentând una dintre limitele lucrării, alături de reticența membrilor comunităților etnice de a răspunde chestionarului). Am identificat două comunități divizate la rândul lor, în funcție de apartenența (sau nu) la organizațiile oficiale care le reprezintă în Parlamentul României. Aplicarea chestionarului a scos la iveală un grup denumit generic „etnici neafiliați”, care, prin încrederea crescută pe care o dezvoltă față de entități străine (reprezentanțe diplomatice acreditate în România) în detrimentul instituțiilor publice românești, riscă să devină o vulnerabilitate de securitate.

Concluzii. În logica obiectivelor stabilite în raportul de cercetare aferent tezei doctorale cu tema *Rolul componentei identitare în consolidarea politicilor de securitate la Marea Neagră*, ne-am propus (OG) să încadrăm problematica raporturilor identitare din Dobrogea ca extensie a dimensiunii societale a securității din perspectiva Școlii de la Copenhaga, în contextul geopolitic regional marcat de anexarea ilegală a Crimeei și de izbucnirea războiului din Ucraina. În acord cu acest obiectiv general al cercetării, ne-am propus: (OS1): să analizăm teoretic raporturile dintre securitate și relațiile interculturale, (OS2): să identificăm dimensiunea culturală a conflictelor din Regiunea Mării Negre și (OS3): să identificăm elementele constitutive ale perspectivei românești

asupra securității în Regiunea Mării Negre și să le analizăm în raport cu liniile discursive majore și cu vulnerabilitățile din cadrul comunităților de turci și de tătari din Dobrogea.

Din punctul de vedere al cadrului teoretic privitor la relațiile interculturale în care discursul este construit urmărindu-se un echilibru între interpretarea aspectelor pozitive și a celor negative din comunitățile multiculturale, Dobrogea este un caz aparte. Grație atât unui discurs public consecvent favorabil valorificării aspectelor pozitive, argumentat istoric și cultural, dar și ca urmare a unor politici publice de bune practici ale autorităților din România în domeniul minorităților naționale, Dobrogea, ținut românesc aflat la confluența unor puteri din Regiunea Mării Negre (Imperiul Otoman/ Turcia și Imperiul Țarist/ URSS/ Federația Rusă), a fost prezentată întotdeauna exclusiv drept „model de conviețuire interetnică”.

O primă concluzie a cercetării este că politicile de bune practici ale statului român în domeniul minorităților naționale trebuie menținute și consolidate. Acestea sunt garanția unei societăți guvernate de principii și legi democratice. Cercetarea ne-a ajutat, însă, să demonstrăm că modul în care aceste politici sunt interpretate și implementate în prezent se impune a fi, însă, atent analizat și gestionat. Fără îndoială că, pornind de la prevederile constituționale și respectându-și statutul de stat democratic, România trebuie să mențină drepturile de care se bucură, în prezent, cetățenii aparținând minorităților naționale. Dreptul la reprezentarea în Parlamentul României este un drept esențial atât pentru minoritățile naționale, cât și pentru statul român. Așa cum am arătat pe parcursul lucrării, există, însă, pericolul politizării activității organizațiilor și al folosirii argumentelor culturale și identitare în scopuri pur politice, în campanii electorale sau în activitatea legislativă, ceea ce contribuie la dezvoltarea unor vulnerabilități la nivelul celor două comunități. Organizațiile minorităților naționale trebuie să își păstreze rolul de factori de coeziune la nivelul comunităților și să desfășoare activități destinate prezervării identitare.

Analiza rezultatelor obținute de uniunile turcilor și tătarilor la alegerile parlamentare din anul 2020, cele mai slabe din 1990 până în prezent, constituie premisa pe care se bazează o altă concluzie a acestei cercetări potrivit căreia avem de a face cu o divizare a comunităților. Limitarea organizațiilor reprezentative strict la interacțiunea cu membrii care le frecventează favorizează ingerințele unor entități terțe în viața comunităților de turci și de tătari din România, creând contextul favorabil pentru a le influența și a le transforma în pârgii de promovare a unor politici care se pot dovedi a fi ostile atât propriilor etnici și organizațiilor, cât și intereselor statului român și pot reprezenta breșe de securitate.

Deși organizațiile care îi reprezintă, în prezent, oficial pe etnicii turci și tătari au ca obiective menținerea comunităților unite și promovarea valorilor identitare, divizarea comunităților și dispariția limbii materne (în cazul etnicilor tătari) – sunt amenințări concrete, confirmate de interviuri, dar și de rezultatele obținute în urma aplicării chestionarului. Ambele amenințări sunt generate atât de factori interni, cât și de factori externi.

Rolul instituției religioase oficiale, respectiv Muftiatul Cultului Musulman din România, este definit ca unul important atât în interviuri, cât și în rezultatele aplicării chestionarului. O colaborare mai strânsă între cele trei entități este indicată ca fiind soluția pentru a asigura o bună gestionare a comunității și a împiedica ingerințele externe. O strategie comună agreată de toate cele trei entități, uniunile și muftiatul, va conduce la implementarea unor politici comune în vederea consolidării coeziunii comunității, limitând divizarea acesteia.

În urma aplicării chestionarului, dar și din interviurile realizate și din cercetarea aplicată a reieșit că cele două comunități au fost expuse până acum unor încercări de ingerințe externe. Fie că vorbim de factorul etnic, fie că vorbim de cel religios, ambele componente se dovedesc a fi posibile pârgii de a penetra comunitățile, de a le influența și de a le manipula, ceea ce se constituie într-o amenințare nu doar la adresa securității naționale, ci și în plan extern, având în vedere evoluția geopolitică din regiunea Mării Negre. În acest context, tendința „eticilor neafiliați” de a găsi un protector într-o entitate străină pe fondul neafilierii la organizația care îi reprezintă constituie un semnal de alarmă, dar și un argument puternic pentru cele două uniuni de a-și reconsidera politicile de gestionare a propriilor comunități.

Coroborat cu aplicarea cadrului teoretic abordat în întreaga lucrare, considerăm că amenințările rezultate în urma acestei cercetări pot genera probleme de natură securitară și pot vulnerabiliza comunitățile dacă nu vor fi consolidate măsurile de protecție.

Un rol important în realizarea cercetării l-a avut, așa cum am menționat de la început, calitatea mea de observator direct al fenomenului creat în timp în jurul problematicii minorităților naționale din România, construindu-mi astfel cadrul de cercetare necesar în baza observației participative, care mi-a permis să confer o analiză cât mai detaliată a mesajelor organizațiilor care îi reprezintă oficial pe etnicii turci și tătari din România care ajung în spațiul public. În plus, această calitate de observator participant la activitățile comunităților turcă și tătară din Dobrogea mi-a permis să proiectez inițial inductiv demersul de studiu, pentru ca ulterior să construiesc deductiv,

de la teoriile și ipotezele cu grad ridicat de generalitate, un parcurs în conformitate cu proiecția din raportul de cercetare.

BIBLIOGRAFIE

1. Administrația Prezidențială. (2020). Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2020-2024. Împreună, pentru o Românie sigură și prosperă într-o lume marcată de noi provocări. (SNAP). Aprobata prin Hotărârea nr. 22 a Ședinței comune a Senatului și Camerei Deputaților din 30 iunie 2020. *Monitorul Oficial*, Partea I. nr. 574/1 iulie 2020.
2. Aurescu, Bogdan; Lazăr, Elena; (2019) *Dreptul internațional al protecției minorităților naționale*; Editura Hamangiu.
3. Adunarea Constituantă. (2003). Constituția României. Republicată. *Monitorul Oficial* nr.767/ 31 octombrie.
4. Aristotel. (1996). *Politica*. Traducere de El. Bezdechi. București: Antet.
5. Asan, Sorina & Ibraim, Ervin. (2016). Dobrogea și modelul interetnic pe care îl avem aici pot constitui o putere potențială a României. Interviu cu Adjunctul misiunii diplomatice a SUA, domnul Dean Thompson. *Uniunea Democrată Turcă din România* [online]. URL: <http://www.rdtb.ro/0145> [Accesat în 2 iulie 2021].
6. Assante, Molefi Kete; Miike, Yoshitaka și Yin, Jing. (2008). *The Global Intercultural Communication Reader*. New York, NY, Abingdon, UK: Routledge.
7. Baciu, Nicoleta. (2019). România este o țară frumoasă din punct de vedere al istoriei, turismului și culturii. Interviu cu Sulhi Turan, consulul general al Republicii Turcia la Constanța. *Ziarul Constanța* [online]. URL: <https://www.ziuconstantina.ro/stiri/interviu/interviu-cu-sulhi-turan-consulul-general-al-republicii-turcia-la-constantina-romania-este-o-tara-frumoasa-din-punct-de-vedere-al-istoriei-turismului-si-704067.html> [Accesat în 2 iulie 2021].
8. Badea, Miruna. (2011). *Băsescu s-a dus la turci să salveze economia. Dacă piața UE scade, Turcia este piața comercială de salvare* (online) <https://www.zf.ro/eveniment/basescu-s-a-dus-la-turci-sa-salveze-economia-daca-piata-ue-scade-turcia-este-piata-comerciala-de-salvare-9051686> (accesat la data de 15.01.2023)
9. Belu, Cătălin. (2016, 19 aprilie). Mejlisul tătarilor din Crimeea suspendat și inclus în lista organizațiilor extremiste din Federația Rusă. *RADOR. Radio România/ Agenția de presă* [online]. URL: <https://www.rador.ro/2016/04/19/mejlisul-tatarilor-din-crimeea-suspendat-si-inclus-in-lista-organizatiilor-extremiste-din-federatia-rusa/> [Accesat în 15 iunie 2022]

10. Bernstein, Kathie A. (2016). „Misunderstanding” and (mis)interpretation as strategic tools in intercultural interactions between preschool children. *Applied Linguistics Review*. Vol. 7, No.4. 471-493.
11. Boacă, Margareta. (2009). *Comunicarea interculturală în contextul proceselor de integrare europeană și euroatlantică*. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”.
12. Bocai, Adina. (2015, 11 martie). Tinere de la Baza Militară Mihail Kogălniceanu au petrecut alături de membrele comunității tătare, cu prilejul zilei de 8 Martie [online]. URL: <http://interetnica.ro/tinere-de-la-baza-militara-mihail-kogalniceanu-au-petrecut-alaturi-de-membrele-comunitatii-tatare-cu-prilejul-zilei-de-8-martie/> . [accesat la data de 18.01.2023].
13. Bourdieu, Pierre. (2012). *Limba și putere simbolică*. Traducere din limba franceză de Bogdan Ghiu. Studiu introductive de Jonh B. Thompson. Traducere din limba engleză de Laura Albușescu. București: Art.
14. Boztaş, Asena, Șchiopu, Marinică Tiberiu & Kiliç Kırılmaz, Selma. (2022). Traders As (Inter) Cultural Agents: Turkish – Romanian Relations. *In Traders International Trade Academic Journal*. Vol.5, no.1. pp.97-114.
15. Brătescu, Constantin. (1928). *Dobrogea, cincizeci de ani de viață românească. 1978-1928*. București: Editura Cultura Națională.
16. Bremberg, Niklas. (2016). *Diplomacy and Security Community-Building. EU crisis management in the Western Mediterranean*. Londra: Routledge.
17. Brown, Michael E. (2018). Causes and Implications of Ethnic Conflicts. În Michael E. Brown (ed.), *Ethnic Conflict and International Security*. Princeton, NJ: Princeton University Press. 3-26.
18. Brubaker, Rogers. [1996] (2009). *Nationalism reframed. Nationhood and the national question in the New Europe*. Ediția a noua. Cambridge University Press.
19. Bouthoul, Gaston. (1978). *Războiul*. Traducere, prefață și note de Simion Pitea. București: Editura Militară.
20. Buluc, Ruxandra; Deac, Ioan. (2022). The Battle of Strategic Narratives: Vladimir Putin versus Volodimir Zelensky. *Redefining Community in Intercultural Context*. Vol.10, no.1. 85-98.

21. Buzan, Barry. [1991] (2017). *Popoarele, statele și frica. O agendă pentru studii de securitate internațională în epoca de după Războiul Rece*. Ediția a treia, cu o nouă introducere a autorului. Traducere din engleză de Vivia Săndulescu. Chișinău: Editura Cartier.
22. Buzan, Barry; Waevers, Ole; de Wilde, Jaap. [1998] (2011). *Securitatea. Un nou cadru de analiză*. București: Editura CA Publishing.
23. Cagaptay, Soner. (2004). Race, Assimilation and Kemalism: Turkish Nationalism and the Minorities in the 1930s. *Middle Eastern Studies*. Vol.40. no.3. 86-101.
24. Calopăreanu, Gheorghe. (2012). *Complexul de securitate „Zona Extinsă a Mării Negre”*. București: Editura UNiversității Naționale de Apărare „Carol I”.
25. Camera de Comerț și Industrie a României. (2022). Valoarea anuală a schimburilor comerciale România-Turcia va depăși 10 miliarde de dolari (online). URL: <https://ccir.ro/2022/04/01/valoarea-anuala-schimburilor-comerciale-romania-turcia-va-depasi-10-miliarde-de-dolari/> (accesat la data de 13.01.2023).
26. Çelikpala, Mitrat. (2010). *Security in the Black Sea Region. Policy Report II*. Gütersloh: Bertsmann Stiftung.
27. Cerbu, Vasile & Cioranu, Valentin. (2019). Regiunea Mării Negre, zonă a schimbărilor geopolitice. *Conferința Științifică Internațională Gândirea Militară Românească*. 166-189.
28. Ciorbaru, Mihaela; Nicolau, Nicoleta. *Ziua Națională a României, prin ochii politicienilor*: <https://www.ziuaconstantina.ro/stiri/ziua-nationala-1-decembrie/mesaje-aniversare-de-1-decembrie-ziua-nationala-a-romaniei-prin-ochii-politicienilor-galerie-foto-574285.html> (accesat la data de 15.01.2023).
29. Citirigă, Daniel; „Incognito Diplomacy: King Carol II of Romania in Istanbul” in *International Symposium on Turkey – Romania Relations: Past and Present*, Ankara, 2019, p. 690.
30. Codreanu, Aura. (2014). *Dimensiunea interculturală a managementului resursei umane în cadrul misiunilor multinaționale: premise teoretice, realitate pragmatică, perspective*. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”.
31. Colegiul Național „Ataturk” Medgidia. (2023) O școală, două culturi. *Colegiulaturk.ro* (online) <https://colegiulaturk.ro/istoric/> (accesat la data de 14.01.2023).
32. Cornell, Svante E. (2002). Autonomy as a Source of Conflict: Caucasian Conflicts in Theoretical Perspective. *World Politics*. Vol.54, no.2. 245-276.

33. Consiliul Europei. (2022, 20 mai). Statement of the Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities on the Russian Aggression against Ukraine. *Council of Europe* [online]. URL: <https://rm.coe.int/acfc-statement-on-the-russian-aggression-against-ukraine-2022-05-20/1680a69959> [Accesat în 15 iunie 2022]
34. Corm, Georges. (1999). *Europa și Orientul: de la balcanizare la liberalizare: istoria unei modernități neîmplinite*. Traducere din limba franceză de Ioana Rotund. Prefață de Claude Karnoouh. Cluj-Napoca: Editura Dacia.
35. Council of Europe. (2020). The Secretariat of the Framework Convention for the Protection of National Minorities (CoE-FCNM). *Ecoi.net* [online]. URL: <https://www.ecoi.net/en/source/11064.html> [accesat în 15 iunie 2021].
36. Cull, J Nicholas. (2019). *Public Diplomacy: Lessons from the Past*. Figueroa Press. Los Angeles.
37. Cupcea, Adriana. (2020). Turkey's Kin State Policy in the Balkans: The Muslim Community from Dobruja. *Contemporary Southeastern Europe*. 7 (1). 49-72.
38. de Nevers, Renée. (1993). Democratization and Ethnic Conflict. În Michael E Brown (ed.), *Ethnic Conflict and International Security*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press. 61-78.
39. D'Agostino, Glauco. (2019). Ethnic Identities of the Black Sea People: Living Together in Diversity. *Geopolitica*. Anul XVII, nr.78-79 (2).
40. Dumitru, Daniel & Bara, Ștefan Francisc. (2016). România – vector dinamic al securității și prosperității în Regiunea Mării Negre. *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”*. no.3. 67-70.
41. Dungaciu, Dan (coord). (2017). *Enciclopedia relațiilor internaționale*. Vol. II. București. Editura RAO.
42. Encel, Frédéric. (2011). *Orizonturi geopolitice*. Traducere din franceză de Adrian Ciubotaru. Chișinău: Editura Cartier.
43. Feldman, Gregory. (2005). Estranged states: Diplomacy and the containment of national minorities in Europe. *Anthropological Theory*. 5 (3). 219-245.
44. Enloe, Cynthia H. (1980). *Ethnic Soldiers: State Security in Divided Societies*. Athens, GA: University of Georgia Press.

45. Foddy, W. (1993). *Constructing questions for interviews and questionnaires. Theory and practice in social research*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
46. Goldsmith, Jack. (2014, 17 martie). The Precedential Value of the Kosovo Non-Precedent Precedent for Crimea. *Lawfare* [online]. URL: <https://www.lawfareblog.com/precedential-value-kosovo-non-precedent-precedent-crimea> [Accesat în 19 iunie 2022].
47. Groff, L. (2002). Intercultural communication, interreligious dialogue, and peace. *Futures*. Vol. 34, no.8. 701-716.
48. Gudykunst, William B. (2002). Intercultural Communication Theories. În William B. Gudykunst & Bela Mody, *Handbook of International and Intercultural Communication*. Second edition. Thousand Oaks, CA: Sage Publications. 183-206.
49. Gudykunst, William B; Lee, Carmen M. (2002). Cross-Cultural Communication Theories. În William B. Gudykunst & Bela Mody (eds), *Handbook of International and Intercultural Communication*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications. 25-50.
50. Gudykunst, William B. (ed.) (2005). *Theorizing about Intercultural Communication*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
51. Gumperz, John J. (1978). The conversational analysis of interethnic communication. *Interethnic communication*. 13-31.
52. Gumperz, John J. & Roberts, Celia. (1991). Understanding the cultural encounters. În J. Vershueren & J. Blommaert (eds.), *The pragmatics of intercultural and international communication*. Amsterdam: John Benjamins. 51-90.
53. Gündüz, Ferhan. (2020). Sociological Foundations of Success of Turkish Tv Sopa Operas in the Balkans. *Educational Psychology Practices in Europe and the Middle East*. Special number. Aug. 2020, Vol. 8, SPE(2), e797.
54. Guvernul României. (2022). Hotărâre nr. 384 din 23 martie 2022 pentru aprobarea modului de repartizare și de utilizare a sumelor prevăzute la lit. a) și b) din anexa nr. 3/13/02a la bugetul Secretariatului General al Guvernului, aprobat prin Legea bugetului de stat pe anul 2022 nr. 317/2021. *Portal legislativ* [online]. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/253238> (accesat la data de 15.01.2023)
55. Hagi, Cristian. (2019). Cine este Füsün Aramaz, noul ambasador al Republicii Turcia în România. *Constanța 100%* [online]. URL: <https://www.ct100.ro/fusun-aramaz-ambasador/> [Accesat în 2 iulie 2021].

56. Hall, Edward T. (1955). The anthropology of manners. *Scientific American*. 192:85-89.
57. Hinnenkamp, Volker. (1999). The Notion of Misunderstanding in Intercultural Communication. *Journal of Intercultural Communication*. 1. 1-24.
58. Hofstede, Geert; Hofstede, Gert Jan; Minkov, Michael. [2010] (2012). *Culturi și organizații. Softul mental. Cooperarea intercultural și importanța ei pentru supraviețuire*. Traducere din engleză de Mihaela Zografî. Cuvânt la ediția română de Cosmin Alexandru. București: Humanitas.
59. Ichheiser, Gustav. (1951). Misunderstandings in International Relations. *American Sociological Review*. Vol.16, no.3. 311-316.
60. International Law Association (ILA)/ Committee on the Use of Force. (2008). Report. Initial Report on the Meaning of Armed Conflict in International Law. *The 73rd Conference of the International Law Association*. Rio de Janeiro, Brazil, 17-21 august.
61. Jakobson, Thomas L. & Won Yong Jang (2002). Media, War, Peace, and Global Civil Security. În William B. Gudykunst & Bela Mody, *Handbook of International and Intercultural Communication*. Second edition. Thousand Oaks, CA: Sage Publications. 343-358.
62. Kadayifci-Orellana, S. A., 2009, 'Ethno-Religious Conflicts: Exploring the Role of Religion in Conflict Resolution', in The SAGE Handbook of Conflict Resolution, eds., J. Bercovitch, V.
63. Karpat, Kemal. (2003). Urbanismul otoman, emigrația din Crimeea spre Dobrogea și întemeierea orașului Medgidia 1856-1878. În *Tătari în istorie și în lume*. Gemil, Tasin (coord.). București: Kriterion.
64. Karlidağ, Serpil & Bulut, Selda. (2014). The Transnational Spread of Turkish Television Soap Operas. *Iletişim Dergisi*. Vol.0, no.47. 75-96.
65. Kremenjuk, and I. W. Zartman, SAGE, London, 264-280.
66. Kaunismaa, Pekka. (1995). On the Analysis of National Identity. *European Societies: Fusion or Fission*. International Conference, second edition. Budapesta, 30 august – 2 septembrie. European Sociological Association (ESA).
67. Kellas, James G. (1991). *The Politics of nationalism and Ethnicity*. New York, NY: Macmillan Education.
68. Krause, Keith; C. Williams, Michael (eds.) (1997). *Critical security Studies, Minneapolis, University of Minnesota Press*.

69. Kraievska, O.D. (2017). Conceptual metaphor in intercultural communication and information warfare. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія. 27 (2). 182-184.
70. Landau, Jacob M. (1995). Pan-Turkism: from irredentism to cooperation. Bloomington, IN: Indiana University Press.
71. Lesenciuc, Adrian. (2012). *Dezvoltarea competenței de comunicare interculturală a militarilor români participanți la misiunile de menținere a păcii*. Cuvânt înainte de Vasile Macoviciuc. Brașov: Editura Academiei Forțelor Aeriene „Henri Coandă”.
72. Lesenciuc, Adrian. (2014). *Introducere în arta militară*. Brașov: Editura Academiei Forțelor Aeriene „Henri Coandă”
73. Lesenciuc, Adrian. (2015). *Comunicarea interculturală în satul românesc*. București: Editura Academiei Române.
74. Lesenciuc, Adrian. (2016). *Războiul informațional*. Brașov: Editura Academiei Forțelor Aeriene „Henri Coandă”.
75. Lesenciuc, Adrian. (2017). *Teorii ale comunicării*. Ediția a III-a. Brașov: Editura Academiei Forțelor Aeriene „Henri Coandă”.
76. Lustig, Myron W. & Koester, Jolene. [2006] (2020). *Intercultural Competence: Interpersonal Communication across Cultures*. Sixth Edition. Boston, MA: Pearson Education Inc.
77. Mamulea, Mona. (2007). *Dialectica închiderii și deschiderii în cultura română modernă*. București: Editura Academiei Române.
78. MacDonald, Malcolm N.; Hunter, Duncan. (2018). *The Discourse of Security. Language, Illiberalism and Governmentality*. Cham: Palgrave Macmillan.
79. Marin, Iulia; Voinea, Mihai. (2018). *Cum controlează Puterea votul minorităților: fonduri de milioane de euro care depind de o hotărâre de Guvern*. (online) <https://recorder.ro/cum-controleaza-puterea-votul-minoritatilor-fonduri-de-milioane-de-euro-care-depind-de-o-hotarare-de-guvern/>. [Accesat în 15 iunie 2022]
80. Marin, Viorica. (2015, 23 septembrie). Putin și Erdogan au inaugurat la Moscova cea mai mare moschee din Europa. *Adevărul* [online]. URL: https://adevarul.ro/international/rusia/video-putin-erdogan-inaugurat-moscova-cea-mai-mare-moschee-europa-1_56029916f5eaafab2ce93137/index.html [Accesat în 15 iunie 2022]

81. Melander, Erik și Öberg, Magnus. (1999). *Anarchy Within: The Security Dilemma Between Ethnic Groups in Emerging Anarchy*. Uppsala: Uppsala University/ Department of Peace and Conflict Resolution.
82. Novák, Zoltán Csaba. (2009). Politica națională a PCR la sfârșitul anilor '60 și la începutul deceniului următor. În Olti Ágoston, Gidó Attila, *Minoritatea maghiară în perioada comunistă*. Traducere de Năstasă-Kovács Annamária. Cluj-Napoca: Editura Institutului pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale/ Kriterion. 189-225.
83. Nolan, Cathal J. (1993). *Principled diplomacy: security and rights in U.S. foreign policy*. Westport, CT & London: Greenwood Press.
84. Organizația Națiunilor Unite. (1945). Carta Națiunilor Unite. *Monitorul Oficial*, 26 iunie.
85. OSCE. (1995). Statement by the OSCE High Commissioner on National Minorities on evaluation mission tot Romania. *OSCE* [online]. URL: <https://www.osce.org/hcnm/52685> [Accesat în 2 iulie 2021].
86. OSCE. (1996, octombire). *Recomandările de la Haga privind dreptul la educație al minorităților naționale & Notă explicativă*. Haga: Fundația pentru Relații Inter-Etnice.
87. OECD. (2014). *How was life? Global Wel-being since 1820*. Edited by Jan Luiten van Zanden, Joerg Baten, Marco Mira d'Ercole, Auke Rijpma, and Marcel P. Timmer. Paris> OECD Publishing.
88. Omer, Metin. (2014). Diplomația turcă și statutul strămtorilor de la Lausanne la Montreux. În Florin Anghel, Gabriel Stelian Manea, Metin Omer, *Marea, loc al memoriei și al desfășurărilor geostrategice*. Târgoviște: Editura Cetatea de Scaun.
89. Özçelik, Sezai. (2008). The Preventive Diplomacy, Conflict Prevention and Ethnic Conflicts in the Black Sea Region: The Case of the Crimean Tatars. *Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu*. No.1. 217-241.
90. NATO. (2022, 3 iunie). A short history of NATO. *North Atlantic Traty Organization* [online]. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/declassified_139339.htm [Accesat în 14 iunie 2022].
91. Patel, Fay; Mingsheng Li & Sooknanan, Prahalad. (2011). *Intercultural Communication: Building a Global Community*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
92. Panait, Mihai & Crăciun, Ioan. (2019). Rolul României în realizarea ordinii regionale la Marea Neagră. *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”*. no.4. 13-19.

93. Parlamentul României. (1995). Convenție-cadru pentru protecția minorităților naționale. *Monitorul Oficial* nr.82/ 4 mai.
94. Păuleanu, Doina și Coman, Virgil. (2010). *Moscheea Regală „Carol I” (1910-2010)*. Constanța: Editura ExPonto.
95. Peru-Balan, Aurelia și Calugăru, Corina. *Comunicarea strategică și noua diplomație publică: consubstanțialitate și percepție în spațiul public național*, publicat în *Relații internaționale și integrare europeană*, nr. 2. 2021. Pag. 109
96. Preda, Dumitru (coord.); *România – Turcia. Relații diplomatice 1923 – 1938*, vol. 1, Ministerul Afacerilor Externe – Direcția Arhive Diplomatice; Editura Cavallioti; București; 2011; pp. 22-23.
97. Philipsen, Gerry. (2002). Cultural Communication. În William B. Gudykunst & Bela Mody (eds), *Handbook of International and Intercultural Communication*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications. 51-68.
98. Popescu, Dorin. (2022). Zelenski (poate) pierde încet și sigur aprijinul minorităților etnice din Ucraina. *Casa Mării Negre* [online]. URL: <https://www.casamariinegre.ro/studii/geopolitica/120/zelenski-poate-pierde-incet-si-sigur-sprrijinul-minoritatilor-etnice-din-ucraina> [Accesat în 15 iunie 2022].
99. Posen, Barry R. (2018). The Security Dilemma and Ethnic Conflict. În Michael E. Brown (ed.), *Ethnic Conflict and International Security*. Princeton, NJ: Princeton University Press. 103-124.
100. Rachieru, Silvana; „Diplomați și supuși otomani în vechiul regat. Relații otomano-române între anii 1878 și 1908”; Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”; Iași, 2018; pp. 74-76.
101. Regele Mihai. (1945). Statutul Naționalităților Minoritare. *Monitorul Oficial* nr.30/ 7 februarie.
102. Remland, Martin S.; Jones, Tricia S.; Foeman, Anita; Rafter Arévalo, Dolores. (2015). *Intercultural Communication: A Peacebuilding Perspective*. Long Grove, IL: Waveland Press.
103. Rogers, Everett M.; Hart, William B. (2002). The Histories of Intercultural, International, and Development Communication. În William B. Gudykunst & Bela Mody (eds), *Handbook of International and Intercultural Communication*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications. 1-18.
104. Roman, Mihai. (2022, 18 februarie). Putin acuză Ucraina de presupuse încălcări ale drepturilor omului împotriva minorității ruse. Occidentul a avertizat că protejarea cetățenilor ruși

- ar putea fi argumentul Kremlinului pentru atacarea Ucrainei. *G4Media* [online] URL: <https://www.g4media.ro/putin-acuza-ucraina-de-presupuse-incalcari-ale-drepturilor-omului-impotriva-minoritatii-ruse-occidentul-a-avertizat-ca-protejarea-cetatenilor-rusi-ar-putea-fi-argumentul-kremlinului-pentru-atacarea.html> [Accesat în 15 iunie 2022]
105. Rumer, Eugene B. & Simon, Jeffrey. (2006). *Contribuție la o strategie euroatlantică pentru Regiunea Mării Negre*. Traducere în limba română de Raluca Hodea și Andreea Lungu. Caiete Euroatlantice, nr.2. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”.
106. Sartori, Giovanni. [2000] (2007). *Ce facem cu străinii? Pluralism vs multiculturalism. Eseu despre societatea multiethnică*. Traducere din italiană de Geo Vasile. București: Humanitas.
107. Scurtu, Ioan; Stănescu-Stanciu, Theodora; Scurtu, Georgiana Margareta. (2002). Minoritățile naționale din România. 1918-1925. Documente, în *Istoria românilor între anii 1918-1940* [online]. URL: <http://ebooks.unibuc.ro/istorie/istorie1918-1940/10-3.htm> București: Universitatea din București. [accesat în 15 iunie 2021]
108. Scollon, Ron; Wong Scollon, Suzanne și Jones, Rodney H. (2012). *Intercultural Communication: A Discourse Approach*. Malden, MA și Oxford: Wiley-Blackwell.
109. Semenenko, I.S.; Lapkin, V.V.; Pantin, V.I.. (2016). Типология этнополитической конфликтности: Методологические вызовы “Большой теории”. *Полис. Политические исследования*. № 6. С. 69-94.
110. Shaukat, Amna. (2020, 15 octombrie). Religious conflicts around the globe and a solution. *Modern Diplomacy* [online]. URL: <https://moderndiplomacy.eu/2020/10/15/religious-conflicts-around-the-globe-and-a-solution/> [Accesat în 18 iunie 2022].
111. Stan, Florin; „România și loviturile de stat din Turcia. Trecut și prezent (II), 1971 - un Memorandum pentru „apărarea Republicii Turcia”, www.contributors.ro, (accesat la 14.01.2023).
112. Stephan, Walter G. & Stephan, Cookie White. (2001). *Improving Intergroup Relations*. Thousand Oaks; CA: Sage Publications.
113. Stopford, John and Susan Strange (1991), *Rival States, Rival Firms: Competition for World Market Shares* (Cambridge: Cambridge University Press).
114. Süslü, Zafer. (2007). Georgia at a Glance: Abkhazian and South Osetian conflict. *International Black Sea University Journal*. Vol.1, no.1. 103-107.

115. Taylor, Bryan C.; Bean, Hamilton (eds.). (2019). *The Handbook of Communication and Security*. Londra: Routledge.
116. Ting Toomey, Stella și Chung, Leeva. (2012). *Understanding Intercultural Communication*. Oxford: Oxford University Press.
117. Toma, Radu; Hazaparu, Dan. (2019). *Marea Neagră. Milenii, Războaie, Imperii*. Târgoviște: Editura Mica Valahie.
118. Touch, H. Hans. (1990). *Communicating with the world : U.S. public diplomacy overseas*. New York. St. Martin's Press.
119. Uniunea Democrată Turcă din România. (202). Statutul Uniunii Democratice Turce din România. *UDTR* (online). URL: <https://www.rdtb.ro/statut> [Accesat în 2 iulie 2021].
120. UNDP. (2022). Human Development Report 2021/ 2022. Uncertain Times, Uncertain Lives: Shaping our Future in a Transforming World. *UNDP* (online) https://hdr.undp.org/system/files/documents/global-report-document/hdr2021-22pdf_1.pdf (accesat la data de 13.01.2023)
121. United Nations Human Rights (UNHR). [1992] (1996). Pamphlet N.9 The High Commissioner on National Minorities of the Organization for Security and Cooperation in Europe. *UNHR. Office of the High Commissioner*. [online]. URL: <https://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuideMinorities9en.pdf> [Accesat în 2 iulie 2021].
122. Vanhanen, Tatu. (1999a). Domestic Ethnic Conflict and Ethnic Nepotism: A Comparative Analysis. *Journal of Peace Research*. Vol.36, no.1. 55-73.
123. Vanhanen, Tatu. (1999b). *Ethnic Conflicts Explained by Ethnic Nepotism*. REsearch in Biopolitics. Vol. 7. Stamford, CT: JAI Press.
124. Vanhanen, Tatu. (2001): Ethnic Nepotism as an Explantion for Ethnic Conflicts. În Stuart S. Nagel & Amy Robb (eds.), *Handbook of Global Social Policy*. New York, Basel: Marcel Dekker, Inc. 19-31.
125. Yilmaz, Şah Mehmet; Tarhan, Muhammet.(2023). Yunus Emre Enstitusu, 2023'te 1 milyon kişiye Türkçe öğretmeyi hedefliyor. *AA*(online). URL: <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/yunus-emre-enstitusu-2023te-1-milyon-kisiye-turkce-ogretmeyi-hedefliyor/2788002> (accesat la data de 14.01.2023)

126. Yunus Emre. (2023). De ce Yunus Emre. *Institutul Yunus Emre online*) <https://bukres.yee.org.tr/ro/content/de-ce-yunus-emre> (accesat la data de 14.01.2023)
127. ***. (1923). Constituția României din 1923. *Monitorul Oficial*, nr.282/29 martie.
128. ***. (1948). Constituția Republicii Populare Române din 1948. *Monitorul Oficial*, nr.87 bis/13 aprilie.
129. ***. (1975). Act internațional din 1 august 1975 al Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa, elaborate la Helsinki la 1 august 1975. *Monitorul Oficial*, nr.92/13 august.
130. ***. (1991). Carta de la Paris din 21 septembrie 1990. Pentru o nouă Europă. *Monitorul Oficial*, nr.181/9 septembrie.
131. ***. (2009). Codul Penal. *Monitorul Oficial*, nr. 510/24 iulie.
132. ***. (2009, 28 decembrie). Limba turcă, interzisă în Bulgaria. *Karadeniz Press* [online]. URL: <https://karadeniz-press.ro/limba-turca-interzisa-in-bulgaria/> [accesat în 15 iunie 2021].
133. ***. (2019). Ordonanță de urgență nr. 57 din 3 iulie 2019 privind Codul Administrativ. *Monitorul Oficial*, nr. 555/5 iulie.
134. ***. (2021). *Departamentul pentru Relații Interetnice (DRI)*, Guvernul României [online]. URL: <http://www.dri.gov.ro/w/> [accesat în 15 iunie 2021].
135. ***. (2022). Acordul între Guvernul României și Guvernul Republicii Turcia pentru finanțarea unor proiecte în anumite domenii, din 31.03.2022. *Lege 5*. (online) <https://lege5.ro/Gratuit/gezdkmjqqyds/acordul-intre-guvernul-romaniei-si-guvernul-republicii-turcia-pentru-finantarea-unor-proiecte-in-anumite-domenii-din-31032022?d=2023-01-14> (accesat la data de 14.01.2023).
136. ***. (2023). Başkonsolosluk Tarihi ve Önceki Başkonsoloslarımız (online). URL: <http://kostence.bk.mfa.gov.tr/Mission/MissionChiefHistory> [Accesat la data de 13.01.2023].
137. ***. (2023). Büyükelçilik Tarihi ve Önceki Büyükelçilerimiz (online) <http://bucharest.emb.mfa.gov.tr/Mission/MissionChiefHistory> (accesat la data de 13.01.2023)
138. ***. (2023). *Ministerul Afacerilor Externe* (online) <https://www.mae.ro/foreign-missions#791> (accesat la 14.01.2023). <https://www.mae.ro/bilateral-relations/1746> (accesat la data de 13.01.2023). *Parteneriatul strategic între România și Republica Turcia*. (online) <https://www.mae.ro/node/15224> (accesat la data de 15.01.2023).
139. ***. (2023). TİKA. (online) https://www.tika.gov.tr/en/page/about_us-14650 (accesat la data de 14.01.2023)